

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

- ΚΕ.ΔΙ.ΜΑ. Ιονίου Πανεπιστημίου ●

ΟΔΗΓΟΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

2023

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ

ΕΞ

ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΟΡΓΑΝΩΣΗ
ΥΛΙΚΟΥ

ΜΑΡΙΑ ΝΙΑΡΗ

ΚΕ·ΔΙ·ΜΑ ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
2023

Το έργο χρηματοδοτείται από τον
Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων και
Έρευνας του Ιονίου Πανεπιστημίου

Τα σχήματα και οι εικόνες έχουν δημιουργηθεί από
το VISTACREATE και το PIXABAY, με άδεια δωρεάν χρήσης
περιεχομένου.

Το παρόν υλικό χρηματοδοτήθηκε στο πλαίσιο του Υποέργου:

"Γραφείο Υποστήριξης της Διδασκαλίας και Μάθησης στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο"

της Πράξης με τίτλο:

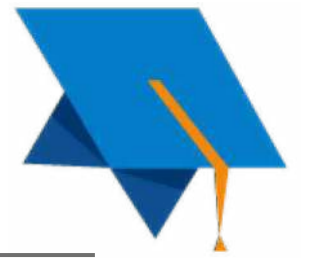
«Μονάδα Στρατηγικού Σχεδιασμού & Γραφείο/Κέντρο Υποστήριξης της Διδασκαλίας και Μάθησης στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο»

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

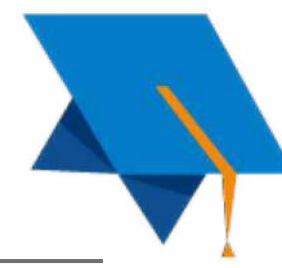
Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

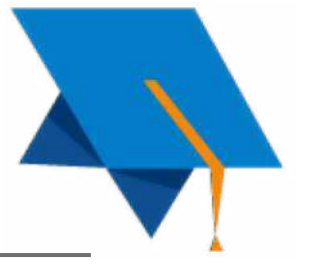
Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, μετράει αρκετές δεκαετίες ζωής, παρόλα αυτά γνώρισε ευρεία διάδοση και στη χώρα μας εξαιτίας της πανδημικής κρίσης του covid-19. Ειδικότερα για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ο νέος νόμος 4957/2022 (Α΄ 141) για τα ΑΕΙ στο άρθρο 67 δίνει τη δυνατότητα διεξαγωγής της εκπαιδευτικής διαδικασίας με τη χρήση μεθόδων σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για μια σειρά από περιπτώσεις. Παράλληλα, με το άρθρο 68 του ίδιου νόμου εισάγεται ηλεκτρονική πλατφόρμα ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε κάθε ΑΕΙ, ενώ οι ειδικότεροι όροι και προϋποθέσεις οργάνωσης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (σύγχρονης και ασύγχρονης) προσδιορίζονται στον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του κάθε ιδρύματος.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι επίσης γνωστή και ως διαδικτυακή εκπαίδευση (online learning) ή ηλεκτρονική μάθηση (e-learning), και περιλαμβάνει τη χρήση της τεχνολογίας για την παροχή εκπαιδευτικού περιεχομένου σε εκπαιδευόμενους που δεν βρίσκονται φυσικά παρόντες (διά ζώσης) σε ένα παραδοσιακό περιβάλλον αίθουσας, εργαστηρίου ή αμφιθεάτρου. Πέρα όμως από τα αδιαφιλονίκητα οφέλη που η εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει να προσφέρει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, εγείρονται εύλογα ερωτήματα, όπως: Πώς το κλίμα και η κουλτούρα του “παραδοσιακού”-με την έννοια του διά ζώσης- αμφιθεάτρου μεταφέρεται στον ψηφιακό κόσμο; Πώς πραγματώνεται ή/και αναπλαισιώνεται η μάθηση στο “ψηφιακό αμφιθέατρο”; Πώς χτίζουμε κοινότητες μάθησης από απόσταση;

Εξάλλου, όπως και κάθε άλλη εκπαιδευτική διαδικασία, έτσι και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση πλάι στα πλεονεκτήματα και τα οφέλη υπάρχουν και αρκετές προκλήσεις. Προκλήσεις που συχνά καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε αποτελούν η ανάγκη για συνεχή υποστήριξη των φοιτητών, ο καλός σχεδιασμός και προγραμματισμός ανάλογα με τις ανάγκες της εκπαιδευόμενης ομάδας, η επιλογή των καταλληλότερων μεθόδων και εργαλείων μέσα από μια πληθώρα επιλογών. Ακόμη, συχνά καλούμαστε να επιδείξουμε αυτοπειθαρχία στον αρχικό σχεδιασμό ή ευελιξία και ανασχεδιασμό ανάλογα με την εξέλιξη της εξ αποστάσεως διδακτικής πρακτικής ή τις ανάγκες των φοιτητών. Αλλά και να καλλιεργήσουμε δεξιότητες διαχείρισης χρόνου και συντονισμού ομάδας, καθώς και να αναζητήσουμε αξιόπιστες διαδικτυακές πηγές ή συμφέρουσες (από την άποψη κόστους/οφέλους) τεχνολογικές λύσεις για την υλοποίηση και υποστήριξη της διδασκαλίας μας.

Κεντρική έννοια, που ήδη αναδύθηκε από την πρώτη αυτή περιήγηση στον χώρο της εξ αποστάσεως πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, είναι η υποστήριξη των φοιτητών. Οι φοιτητές μας αποτελούν τον κύριο αποδέκτη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, η οποία από τη φύση της είναι φοιτητο-κεντρική. Γι' αυτό και ο ρόλος των καθηγητών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση μετασχηματίζεται από πομπό της γνώσης σε καθοδηγητή, διευκολυντή και σύμβουλο-υποστηρικτή στη μαθησιακή πορεία.

Ως εκ τούτου, ως καθηγητές που ασχολούμαστε ή θα ασχοληθούμε με την παροχή εκπαίδευσης από απόσταση, ο ρόλος μας είναι καίριας σημασίας για την παροχή αποτελεσματικής διδασκαλίας και υποστήριξης σε φοιτητές που συμμετέχουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εξ αποστάσεως. Είναι χρήσιμο, επίσης, να έχουμε υπόψη μας ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση επιτρέπει στα πανεπιστήμια να προσεγγίσουν έναν ευρύτερο και πιο ποικίλο φοιτητικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένων των ξένων φοιτητών που ενδέχεται να μην μπορούν να παρακολουθήσουν δια ζώσης, λόγω γεωγραφικών περιορισμών ή περιορισμών έκδοσης βίζας. Στον παρόντα οδηγό θα βρείτε βασικές έννοιες για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τη μικτή μάθηση, χρήσιμες συμβουλές για την προετοιμασία σας και την εφαρμογή της, καθώς και ορισμένες βασικές πτυχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στα πανεπιστήμια. Σε συνάρτηση με τις συνεχείς προόδους στην τεχνολογία και τις παιδαγωγικές στρατηγικές, η πανεπιστημιακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση συνεχίζει να εξελίσσεται και να βελτιώνεται, παρέχοντας προσβάσιμη και ποιοτική εκπαίδευση σε ένα ποικίλο φοιτητικό σώμα.

Βασικά χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

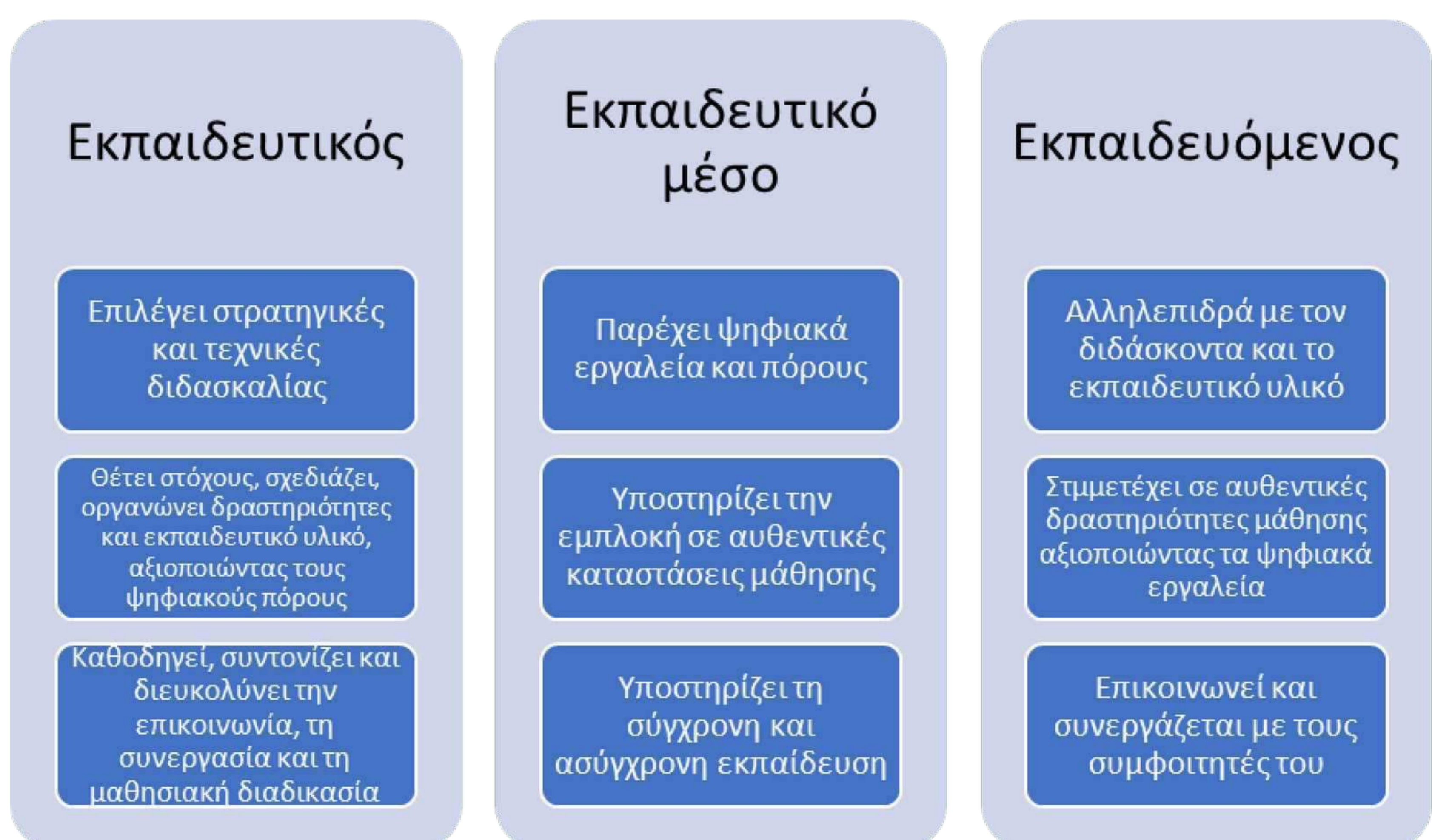

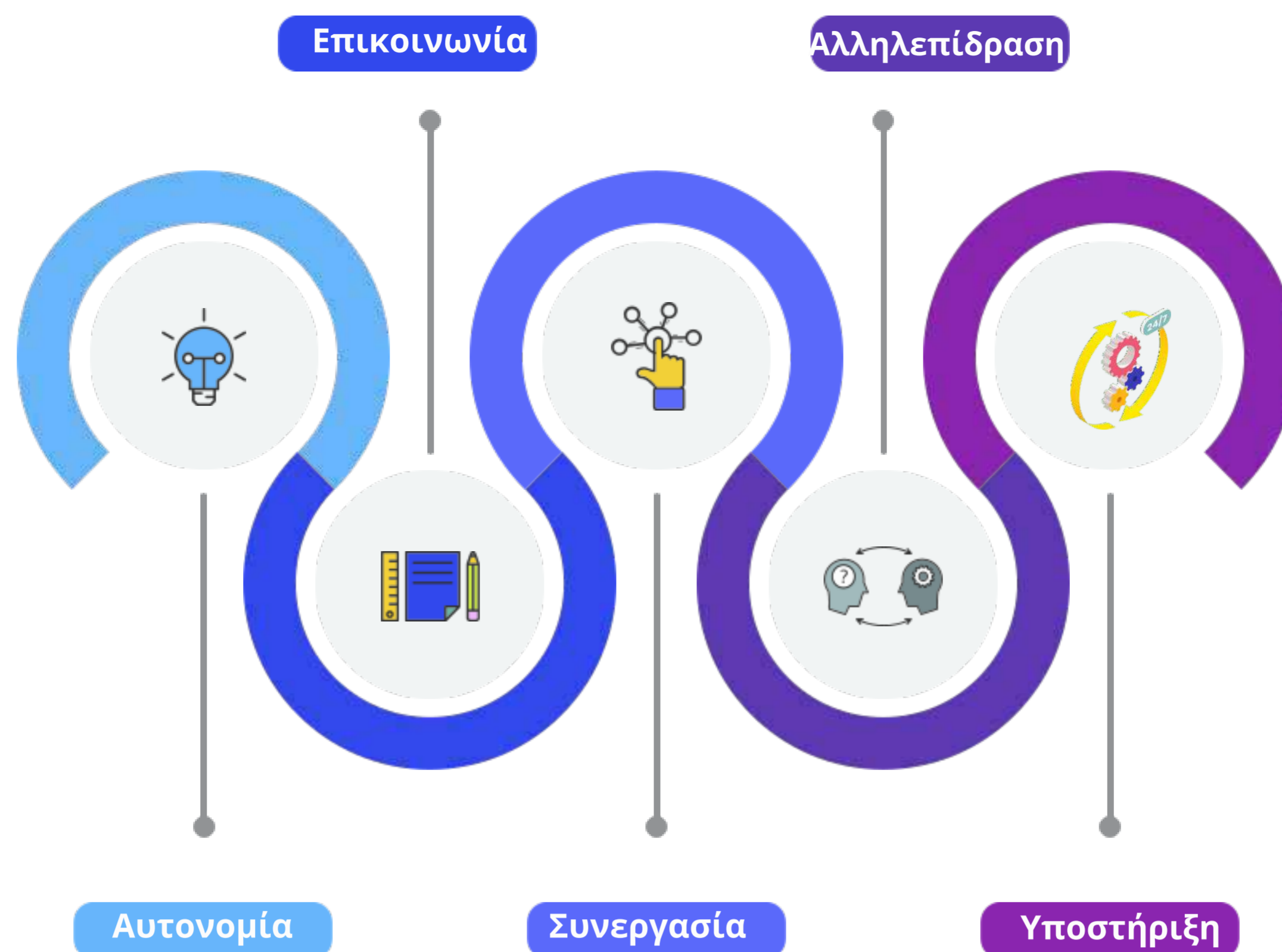
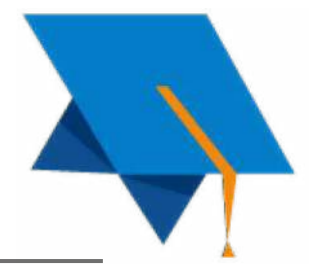
ΑΝΤΙ ΟΡΙΣΜΟΥ

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μια ολοκληρωμένη μεθοδολογία, η οποία μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, αρκεί να έχει προηγηθεί προσεκτικός σχεδιασμός, να υπάρχει διοικητική και τεχνική υποστήριξη και, φυσικά, διδάσκοντες που να μπορούν να υποστηρίξουν τη μαθησιακή διαδικασία.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση συνιστά ένα ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό σύνολο με πολυμορφική και ευέλικτη μεθοδολογία που «δανείζεται» και αξιοποιεί διάφορες μορφές εκπαιδευτικής πρακτικής (π.χ. εκπαίδευση ενηλίκων, αντιαυταρχική εκπαίδευση, ανοικτή μάθηση, μικτή ή υβριδική εκπαίδευση, δια βίου μάθηση, εκπαίδευση με τη βοήθεια των τεχνολογιών, συμβουλευτική) και έχει τη δυνατότητα να λειτουργεί με όλα τα απαραίτητα χαρακτηριστικά με τα οποία λειτουργεί ένα συμβατικό εκπαιδευτικό σύστημα. Στον πυρήνα της φιλοσοφίας της βρίσκεται το αξίωμα πως «διδάσκει και ενεργοποιεί τον μαθητή πώς να μαθαίνει μόνος του και πώς να λειτουργεί αυτόνομα προς μία ευρετική πορεία αυτομάθησης». Δομικά στοιχεία της εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής μεθοδολογίας συνιστούν οι εκπαιδευτικοί, οι εκπαιδευόμενοι και τα (ψηφιακά) εκπαιδευτικά μέσα (Σχήμα 1), ενώ βασικές είναι οι έννοιες: συνεργασία, επικοινωνία, υποστήριξη, αλληλεπίδραση και αυτονομία (Σχήμα 2).

Σχήμα 1. Το «τρίπτυχο» της εξΑΕ

Σχήμα 2. Βασικές έννοιες της εξΑΕ

Πολλοί ορισμοί έχουν διατυπωθεί για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, καθένας από τους οποίους εστιάζει «μεροληπτικά» σε ορισμένα μόνο στοιχεία της διεργασίας και τους περιβάλλοντος. Αντί ορισμού, θεωρούμε πως πληρέστερη εικόνα για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα δώσει η περιγραφή των **βασικών χαρακτηριστικών** της, τα οποία αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και είναι τα ακόλουθα:

- Η απόσταση, χωροχρονική, που χωρίζει τους εκπαιδευόμενους από τον διδάσκοντα και τους υπόλοιπους εκπαιδευόμενους.
- Ο μετασχηματισμός του ρόλου του διδάσκοντα σε καθοδηγητικό, εμπνευστικό, συμβουλευτικό και υποστηρικτικό στη μαθησιακή διαδικασία.
- Η χρήση και αξιοποίηση ειδικά σχεδιασμένου πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού.
- Η χρήση τεχνολογικών μέσων και εργαλείων στη διδασκαλία, την επικοινωνία και την υποστήριξη των εκπαιδευομένων.
- Η αμφίδρομη επικοινωνία και αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευομένων με τον διδάσκοντα, το εκπαιδευτικό υλικό, τη διεπαφή αλλά και μεταξύ τους.
- Η τακτική προσαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού, των διδακτικών πρακτικών και εν γένει της εκπαιδευτικής διαδικασίας ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες.
- Ο ρόλος του εκπαιδευτικού ιδρύματος/φορέα στη χάραξη πολιτικής και τις στρατηγικές επιλογές αναφορικά με τα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικά προγράμματα.
- Η σημασία της συνεργασίας και της κοινωνικής παρουσίας στο ψηφιακό περιβάλλον.
- Η αυτονομία και αυτορρύθμιση των εκπαιδευομένων, οι οποίοι μελετούν το υλικό και συμμετέχουν σε αυθεντικές δραστηριότητες μάθησης αξιοποιώντας ψηφιακά εργαλεία.

Αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Οι βασικές αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αντικατοπτρίζουν τις βέλτιστες πρακτικές για τη σχεδίαση και υλοποίηση αποτελεσματικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων μέσω διαδικτύου ή άλλων τεχνολογιών. Αν και αυτές οι αρχές μπορεί να ποικίλλουν ανάλογα με το πλαίσιο και τις ανάγκες, κάποιες κοινές αρχές είναι οι ακόλουθες:

Σχεδιασμός και δομή. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση πρέπει να είναι καλά δομημένη, με σαφή και λογική ροή πληροφοριών, δραστηριοτήτων και ανατροφοδότησης. Οι στόχοι, οι εκπαιδευτικοί πόροι και η αξιολόγηση πρέπει να είναι καλά οργανωμένα, να διασφαλίζουν τη συνέπεια του μαθήματος και να καθοδηγούν τους εκπαιδευόμενους με σαφείς κατευθύνσεις.

Ποικιλία πόρων - κατάλληλα διαμορφωμένο εκπαιδευτικό υλικό.

Βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αποτελεί η χρησιμοποίηση διάφορων μορφών πόρων, όπως κείμενα, βίντεο, ηχητικά αρχεία και παρουσιάσεις, προκειμένου να ενισχυθεί η κατανόηση του υλικού από διάφορες γωνίες. Ταυτόχρονα, το εκπαιδευτικό υλικό στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση πρέπει να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις, όπως η πολυμεσικότητα, η σαφήνεια, η αναλυτική καθοδήγηση, η παροχή ανατροφοδότησης και η παροχή ευκαιριών για ενεργό συμμετοχή και αυτο-αξιολόγηση στους εκπαιδευόμενους.

Υποστήριξη τεχνολογίας. Η τεχνολογία και οι τεχνολογικές εφαρμογές αποτελούν τα μέσα και εργαλεία που αξιοποιούνται για την υλοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής διαδικασίας και γι' αυτό πρέπει να διασφαλίζεται ότι χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά και είναι προσβάσιμα σε όλους. Οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευόμενοι χρειάζεται να εξοικειωθούν με τα απαραίτητα εργαλεία και πλατφόρμες, ενώ η έμφαση θα πρέπει να δίνεται στην ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία και στην παιδαγωγική αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας (ΤΠΕ) με όρους που υποστηρίζουν και ενισχύουν τη μαθησιακή διαδικασία των εκπαιδευομένων. Για τον λόγο αυτό, είναι αναγκαίος ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός και η αξιολόγηση-αναστοχασμός σε κάθε φάση της αξιοποίησης των ΤΠΕ στην εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία, δίνοντας έμφαση στην αλληλεπίδραση, τη συνεργασία και τη συμπληρωματικότητα των σύγχρονων και ασύγχρονων μορφών εκπαίδευσης.

Προσβασιμότητα. Κρίσιμος παράγοντας που επηρεάζει την αποτελεσματικότητα και επιτυχία της εφαρμογής εξ αποστάσεως εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Με τον όρο αυτό εννοούμε τη δυνατότητα πρόσβασης όλων με ίσες ευκαιρίες συμμετοχής. Χρειάζεται δηλαδή να λάβουμε υπόψη τις ανάγκες σε εξοπλισμό, σύνδεση και σε ψηφιακές δεξιότητες που χρειάζεται να κατέχουν οι συμμετέχοντες προκειμένου να έχουν ίσες ευκαιρίες συμμετοχής και αλληλεπίδρασης.

Ευελιξία. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση προσφέρει ευελιξία στους εκπαιδευόμενους και τους διδάσκοντες, καθώς μπορούν να προσαρμόζουν τον χρόνο, τον τόπο και τον τρόπο μάθησης σύμφωνα με τις δικές τους ανάγκες.

Ατομική προσαρμογή - αυτονομία. Η εξατομίκευση της μάθησης είναι σημαντική και γι' αυτό η εξ αποστάσεως εκπαίδευση επιτρέπει την προσαρμογή του μαθήματος στις ατομικές ανάγκες και το επίπεδο του κάθε εκπαιδευόμενου, μέσω εξατομικευμένου υλικού και δραστηριοτήτων. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες και ρυθμούς μάθησης των εκπαιδευομένων και να παρέχουν υλικό και υποστήριξη που ταιριάζει σε αυτούς. Οι εκπαιδευόμενοι από την πλευρά τους χρειάζεται να αναπτύξουν δεξιότητες αυτοδιαχείρισης και αυτοπειθαρχίας, καθώς είναι υπεύθυνοι για τον προσωπικό τους ρυθμό μάθησης.

Αλληλεπίδραση και συμμετοχή. Οι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία εκπαίδευσης μέσω συνεχούς αλληλεπίδρασης τόσο με τους διδάσκοντες όσο και με τους συμφοιτητές τους και το εκπαιδευτικό υλικό. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω συζητήσεων, διαδραστικών ασκήσεων, κοινωνικών δικτύων κλπ. Η χρήση τεχνολογίας επιτρέπει τη δημιουργία διαδραστικών περιβαλλόντων μάθησης, όπου οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να αλληλεπιδρούν με το περιεχόμενο και να συνεργάζονται ακόμα και από απόσταση.

Συνεργασία και κοινότητες μάθησης. Οι εμπλεκόμενοι στην εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία μπορούν να συνεργάζονται και να δημιουργούν κοινότητες μάθησης, παρότι βρίσκονται σε διαφορετικά γεωγραφικά σημεία. Κομβική η σημασία της ανοικτής και ισότιμης επικοινωνίας με όλους: φοιτητές, εκπαιδευτικό ίδρυμα, καθηγητές, διοικητικούς υπαλλήλους, ειδικούς επιστήμονες (λ.χ. μεταφραστές νοηματικής/braille), καθώς και των φοιτητών μεταξύ τους.

Αξιολόγηση-Αναστοχασμός. Οι μορφές αξιολόγησης πρέπει να είναι δίκαιες, διαφανείς και αντανakλούν την απόδοση και την κατανόηση των εκπαιδευομένων. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω διαδραστικών ασκήσεων, online εξετάσεων, συζητήσεων, δραστηριοτήτων αυτό-αξιολόγησης κλπ.

Οι μέθοδοι αξιολόγησης πρέπει να προσαρμόζονται στο εξ αποστάσεως περιβάλλον, υποστηρίζοντας την αξιολόγηση της κατανόησης, των δεξιοτήτων και της συνεργασίας των εκπαιδευομένων.

Διαρκής βελτίωση. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση πρέπει να αναθεωρείται και να βελτιώνεται συνεχώς βάσει των ανατροφοδοτήσεων των εμπλεκομένων στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς και των αλλαγών στην τεχνολογία και τις εκπαιδευτικές πρακτικές και ανάγκες.

Σχήμα 3. Οι δέκα αρχές της εξαΕ

ΚΕ.ΔΙ.ΜΑ. Ι.Π.

Μορφές εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Μορφές εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Η σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση έρχεται ως προέκταση της παραδοσιακής διδασκαλίας. Αξιοποιεί το μέσο της τηλεδιάσκεψης και απαιτεί την ομόχρονη συμμετοχή των φοιτητών και των καθηγητών. Η αλληλεπίδραση μεταξύ φοιτητή-καθηγητή γίνεται σε πραγματικό χρόνο, σε μια εικονική τάξη χρησιμοποιώντας τεχνολογίες τηλεδιάσκεψης, κατά τη διάρκεια των οποίων μπορεί να γίνεται ανταλλαγή απόψεων και εκπαιδευτικού υλικού.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι:

- Απαιτεί όλοι οι φοιτητές και καθηγητές να βρίσκονται ταυτόχρονα συνδεδεμένοι για να μπορούν να συμμετέχουν στο ψηφιακό μάθημα.
- Ορίζονται συγκεκριμένες ώρες σύνδεσης για τις ψηφιακές τάξεις, τα τμήματα διδασκαλίας και τον έλεγχο εργασιών.
- Γίνεται διαμοιρασμός παρουσιάσεων, αρχείων, κειμένων κ.ά.
- Η επικοινωνία πραγματοποιείται σε πραγματικό χρόνο.

Εργαλεία για σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση:

L Τηλεδιασκέψεις (Video Conferencing):

- o Zoom
- o Microsoft Teams
- o Google Meet
- o Skype

e Εκπαιδευτικές Πλατφόρμες:

- o Moodle
- o Blackboard
- o Canvas
- o Google Classroom

v Συνεργατικά Εργαλεία:

- o Microsoft OneDrive
- o Google Drive
- o Dropbox
- o Evernote

e Εργαλεία Δημιουργίας Περιεχομένου:

- o Microsoft PowerPoint
- o Google Slides
- o Canva
- o Prezi

r Εργαλεία Λήψης Σημειώσεων:

- o Microsoft OneNote
- o Evernote
- o Notion
- o Bear

Εκπαιδευτικά Βίντεο και Μαθήματα:

- o YouTube
- o Vimeo
- o Khan Academy
- o Coursera

Εργαλεία Εξέτασης και Αξιολόγησης:

- o Kahoot!
- o Quizlet
- o Google Forms
- o Quizizz

Εργαλεία Εικονικής Πραγματικότητας (VR) και Επαυξημένης Πραγματικότητας (AR):

- o Nearpod
- o Merge Cube
- o Google Expeditions
- o Oculus Education

Εργαλεία Συνεργατικής Εργασίας:

- o Slack
- o Microsoft Teams
- o Trello
- o Asana

Εργαλεία Συνεργατικής Επεξεργασίας:

- o Google Docs
- o Microsoft Word Online
- o Zoho Docs
- o Etherpad

Τα εργαλεία αυτά είναι ενδεικτικά και η επιλογή των εργαλείων εξαρτάται από τις ανάγκες και τις προτιμήσεις των εκπαιδευτικών και των φοιτητών, καθώς και από τον τύπο του μαθήματος που διδάσκεται.

Πλεονεκτήματα

Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι η ύπαρξη δυναμικής διάδρασης ανάμεσα στους εμπλεκόμενους της μαθησιακής διαδικασίας. Μέσω video-conferencing και chat προωθείται η ενεργή συζήτηση, η άμεση ανατροφοδότηση και η προσωπική αλληλεπίδραση τόσο μεταξύ των εκπαιδευομένων όσο και ανάμεσα στους εκπαιδευομένους και τον εκπαιδευτικό. Επιπλέον, προωθείται η δυναμική εξερεύνηση θεμάτων, ιδεών και ορισμών μέσω της ταχύτητας και της αμεσότητας που υπάρχει όπως ακριβώς και στην παραδοσιακή τάξη, καθώς επίσης επιτρέπει τη διατύπωση ερωτήσεων και απαντήσεων και την αναζήτηση πληροφοριών. Ακόμη, στη σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση υπάρχουν ευκαιρίες άμεσης και συχνής αλληλεπίδρασης παρέχοντας δυνατότητα για συζητήσεις και ατομική καθοδήγηση.

Δυσκολίες

Στις δυσκολίες της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης συγκαταλέγονται ο αυστηρός προγραμματισμός και η κατάλληλη προετοιμασία, η διαχείριση του χρόνου, καθώς και η διατήρηση της συγκέντρωσης εξαιτίας της έλλειψης φυσικής παρουσίας και άμεσης ανατροφοδότησης, που μπορεί να καθιστά δυσκολότερη την κοινωνική αλληλεπίδραση. Ωστόσο, είναι οι τεχνικές δυσκολίες, όπως προβλήματα σύνδεσης στο διαδίκτυο ή δυσκολίες στη χρήση των εκπαιδευτικών πλατφορμών, που μπορεί να περιορίσουν σημαντικά την αποτελεσματικότητα της εξ αποστάσεως μάθησης και γι' αυτό χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, εξοικείωση και προετοιμασία.

Ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Η ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση αναφέρεται στον τύπο εκπαίδευσης όπου οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να αναπτύξουν τις μαθησιακές τους δραστηριότητες και να προχωρούν στο εκπαιδευτικό υλικό με δικό τους ρυθμό, χωρίς να απαιτείται ταυτόχρονη παρουσία τους σε προκαθορισμένο χρόνο.

Στην ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση, οι φοιτητές έχουν την ευελιξία να προσαρμόζουν το πότε και πώς θα συμμετέχουν στις διαδικασίες μάθησης. Αντ' αυτού οι εκπαιδευόμενοι έχουν πρόσβαση σε ψηφιακό υλικό και μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση στα μαθήματα και το υλικό σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, επιλέγοντας με βάση τον προσωπικό ρυθμό μάθησης, το πρόγραμμά τους και τις προθεσμίες παράδοσης, χωρίς να απαιτείται παρουσία όλων των συμμετεχόντων ταυτόχρονα. Παράλληλα έχουν τη δυνατότητα ασύγχρονης επικοινωνίας με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες και τον διδάσκοντα.

Τα βασικότερα χαρακτηριστικά της ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης:

- Παρέχει ευελιξία στον ρυθμό της μάθησης.
- Το υλικό που παρέχεται (ψηφιακές διαλέξεις, διαγωνίσματα, δραστηριότητες, εργασίες κ.ά.) είναι διαθέσιμα ώστε να ανατρέξει ο εκπαιδευόμενος καθ' όλη τη μαθησιακή διαδικασία.
- Παρέχει την ελευθερία στους εκπαιδευομένους να συμβάλλουν στο υλικό προς διδασκαλία.

Εργαλεία για ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση:

Εκπαιδευτικές Πλατφόρμες:

- o Moodle
- o Blackboard
- o Canvas
- o Google Classroom

Βίντεο-Πλατφόρμες:

- o YouTube
- o Vimeo
- o Microsoft Stream

L Παραγωγή περιεχομένου:

- o Microsoft PowerPoint (για δημιουργία παρουσιάσεων και εικόνων)
- o Audacity (για ηχογραφήσεις)
- o OBS Studio (για εγγραφή βίντεο)
- o Canva (για σχεδίαση γραφικών)

Συγγραφή Κειμένων:

- o Microsoft Word
- o Google Docs
- o Overleaf (για συνεργατική συγγραφή LaTeX)

Εργαλεία Κοινωνικής Δικτύωσης:

- o Discourse (για δημιουργία φόρουμ)
- o Slack (για συνομιλία και συνεργασία)

Διαχείριση Έργων:

- o Trello
- o Asana
- o Microsoft Planner

Συνεργατική Επεξεργασία:

- o Google Docs
- o Microsoft Word Online
- o Zoho Docs

Δημιουργία Ερωτηματολογίων και Ερωτήσεων:

- o Google Forms
- o Microsoft Forms
- o SurveyMonkey

T Εργαλεία Αξιολόγησης:

- o Turnitin (για ανίχνευση κειμενικής ομοιότητας)
- o GradeScope (για ανώνυμη αξιολόγηση)

η Διαδραστικά Μαθήματα και Ασκήσεις:

- o Articulate Rise
- o H5P
- o Quizlet

Τα εργαλεία αυτά είναι ενδεικτικά και μπορούν να συνδυαστούν, για να δημιουργήσετε ένα πλούσιο περιβάλλον ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που θα προσφέρει ευκαιρίες μάθησης σε διαφορετικούς τύπους περιεχομένου.

Πλεονεκτήματα

Στην ασύγχρονη διδασκαλία το υλικό είναι διαθέσιμο καθ' όλη την εκπαιδευτική διαδικασία παρέχοντας την ευελιξία να ανατρέξει σε αυτό ο εκπαιδευόμενος ανάλογα με το δικό του πρόγραμμα και ρυθμό. Το υλικό μπορεί να περιλαμβάνει σημειώσεις από τις εισηγήσεις, διαδραστικές και αυτό-καθοδηγούμενες εκπαιδευτικές ενότητες και διαλέξεις, δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης και πειραματικές εργασίες. Ενισχύεται, με άλλα λόγια, η αυτονομία του εκπαιδευόμενου και καλλιεργούνται δεξιότητες αυτό-οργάνωσης και διαχείρισης χρόνου.

Δυσκολίες

Στις δυσκολίες – προκλήσεις της ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σημειώνονται η έλλειψη άμεσης επικοινωνίας, καθυστέρηση στην ανταπόκριση σε ερωτήσεις, διευκρινίσεις ή προβλήματα που μπορεί να έχουν οι φοιτητές, καθώς και σε περιορισμένη άμεση κινητοποίηση, λόγω μειωμένης ενεργούς συμμετοχής ή αμφίδρομης συζήτησης που συνήθως οδηγεί σε παρακίνηση για δράση σε πραγματικό χρόνο. Ακόμη, παρατηρούνται αυξημένη αίσθηση μοναξιάς ή απομόνωσης, μειωμένη κοινωνική αλληλεπίδραση, δυσκολία στη συγκέντρωση λόγω κακής αυτοδιαχείρισης και αυτοπειθαρχίας, και κίνδυνος αναβλητικότητας εξαιτίας κακής διαχείρισης χρόνου.

Σύγκριση των δύο μορφών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η σύγκριση μεταξύ σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης βασίζεται στον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται και παρέχεται η μάθηση από απόσταση. Καθεμία από αυτές τις μορφές έχει τα πλεονεκτήματα και τις προκλήσεις της, και η επιλογή μεταξύ τους εξαρτάται από τις ανάγκες, τους πόρους και τη φύση του μαθήματος.

Στην πραγματικότητα, η σύγκριση μεταξύ σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης βασίζεται στο πώς οι δύο αυτές μέθοδοι διαμορφώνουν τη μάθηση και τον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευόμενοι αλληλοεπιδρούν με το υλικό και τους διδάσκοντές τους.

Σχήμα 4. Σύγκριση σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Και οι δύο προσεγγίσεις έχουν τα πλεονεκτήματά τους και μπορούν να συνδυαστούν για να δημιουργηθεί ένα πιο πλούσιο περιβάλλον μάθησης. Ο συνδυασμός συγχρόνων και ασύγχρονων δραστηριοτήτων μάθησης μπορεί να βοηθήσει να αξιοποιηθούν τα πλεονεκτήματα και των δύο προσεγγίσεων για την αποτελεσματική μάθηση και διδασκαλία.

Μικτή μάθηση

Μεταξύ του δίπολου διά ζώσης διδασκαλία και εξ αποστάσεως εκπαίδευση βρίσκεται η μικτή ή υβριδική μάθηση (blended learning). Η μικτή μάθηση είναι μια διδακτική και μαθησιακή διαδικασία που ενσωματώνει ποικίλους παράγοντες, όπως το μαθησιακό περιβάλλον (σχολείο/πανεπιστήμιο, διαδίκτυο, σπίτι, εργασία, άλλο), τη διαδικασία ανάπτυξης ικανοτήτων (δια βίου μάθηση και επαγγελματική), τον συναισθηματικό τομέα (παρακίνηση, ικανοποίηση, αποθάρρυνση, ματαίωση) και τους εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία (μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς, τεχνικό και διοικητικό προσωπικό).

Η μικτή μάθηση συνδυάζει δραστηριότητες που διεξάγονται στους παραδοσιακούς χώρους εκπαίδευσης (αίθουσα/εργαστήριο) με εκπαιδευτικές δραστηριότητες που προσφέρονται από απόσταση (σύγχρονα ή ασύγχρονα) με τη χρήση των νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου, με στόχο τη βέλτιστη αξιοποίηση των θετικών στοιχείων και των δύο προσεγγίσεων. Τα δύο περιβάλλοντα, φυσικό και ηλεκτρονικό, λειτουργούν προς όφελος των εκπαιδευομένων συνδυάζοντας νέες προσεγγίσεις, μεθόδους, στρατηγικές και εργαλεία σε δραστηριότητες πάνω σε αυθεντικά προβλήματα. Ο εκπαιδευτικός ενορχηστρώνει την εκπαιδευτική διαδικασία (θεματικό περιεχόμενο, ρυθμός, τόπος, χρόνος κ.λπ.) και οι εκπαιδευόμενοι διερευνούν, συνεργάζονται, επινοούν λύσεις και οικοδομούν νέα γνωστικά σχήματα. Χαρακτηριστικό της μικτής μάθησης είναι ότι αξιοποιεί και online και offline μορφές εκπαίδευσης, σύγχρονες και ασύγχρονες μορφές επικοινωνίας και εκπαίδευσης, όπως επίσης συνδυάζει την αυτό-καθοδηγούμενη με τη συνεργατική μάθηση, τη θεωρία με την πρακτική, την τηλεδιάσκεψη με τις πλατφόρμες ασύγχρονης εκπαίδευσης.

Καλές πρακτικές

Καλές πρακτικές για την εφαρμογή εξ αποστάσεως τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Κατανόηση της εξ αποστάσεως τριτοβάθμιας εκπαίδευσης:

- Εξοικειωθείτε με τις αρχές, τα οφέλη και τις προκλήσεις της εξ αποστάσεως τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Αναγνωρίστε τις διαφορετικές ανάγκες και το υπόβαθρο των διαδικτυακών μαθητών σας.

Σχεδιασμός και ανάπτυξη μαθημάτων:

- Σχεδιάστε μαθήματα με σαφείς μαθησιακούς στόχους, αποτελέσματα και αξιολογήσεις που ευθυγραμμίζονται με τα πρότυπα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Οργανώστε το περιεχόμενο του μαθήματος λογικά και σε μορφή που είναι εύκολη στην πλοήγηση των φοιτητών.

Τεχνολογία και εργαλεία:

- Επιμορφωθείτε/Εξοικειωθείτε με το σύστημα διαχείρισης μάθησης (LMS) και σε άλλα εργαλεία εκπαιδευτικής τεχνολογίας που χρησιμοποιούνται για την παράδοση περιεχομένου και την επικοινωνία στο εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο διδάσκετε.
- Χρησιμοποιήστε πόρους πολυμέσων και διαδραστικά στοιχεία για να ενισχύσετε τη συμμετοχή των φοιτητών.

Επικοινωνία και δέσμευση:

- Θέστε σαφείς προσδοκίες για τα κανάλια επικοινωνίας και τους χρόνους απόκρισης με τους φοιτητές.
- Ενθαρρύνετε την ενεργό συμμετοχή μέσω διαδικτυακών συζητήσεων, ομαδικών έργων και εικονικών ωρών γραφείου.
- Να είστε προνοητικοί στην επικοινωνία σημαντικών ανακοινώσεων, προθεσμιών και αλλαγών στο μάθημα.

Αξιολόγηση και ανατροφοδότηση:

- Σχεδιάστε διάφορες μεθόδους αξιολόγησης που επιτρέπουν στους φοιτητές να δείξουν αποτελεσματικά την κατανόηση και τις δεξιότητές τους.
- Παρέχετε έγκαιρη και εποικοδομητική ανατροφοδότηση για να βοηθήσετε τους φοιτητές να βελτιώσουν την απόδοσή τους.

Διαχείριση χρόνου και προγραμματισμός:

- Καθιερώστε ένα συνεπές χρονοδιάγραμμα για τις δραστηριότητες, τις εργασίες και τις αξιολογήσεις των μαθημάτων.
- Υπενθυμίστε στους φοιτητές επερχόμενες προθεσμίες και σημαντικά γεγονότα για να τα διατηρήσετε σε καλό δρόμο.

Προσβασιμότητα και Συμμετοχικότητα:

- Βεβαιωθείτε ότι το υλικό και οι πόροι του μαθήματος είναι προσβάσιμα σε όλους τους φοιτητές, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με αναπηρίες.
- Προσέξτε την πολιτισμική ποικιλομορφία και δημιουργήστε ένα περιβάλλον μάθησης χωρίς αποκλεισμούς.

Υπηρεσίες Υποστήριξης:

- Υποστηρίξτε την εξοικείωση των φοιτητών με τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης, όπως συμβουλευτική και τεχνική βοήθεια.
- Συνεργαστείτε με ομάδες υποστήριξης φοιτητών για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των αναγκών τους.

Δημιουργία κοινότητας μάθησης:

- Ενθαρρύνετε την αίσθηση της κοινότητας μεταξύ των διαδικτυακών φοιτητών μέσω συνεργατικών δραστηριοτήτων και αλληλεπίδρασης με τους συνομηλίκους.
- Παρέχετε ευκαιρίες για τους φοιτητές να δικτυωθούν και να συνδεθούν μεταξύ τους.

Επαγγελματική Ανάπτυξη:

- Μείνετε ενημερωμένοι για τις τελευταίες τάσεις και βέλτιστες πρακτικές στην εξ αποστάσεως τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω της συνεχούς επαγγελματικής εξέλιξης.
- Συμμετέχετε σε εργαστήρια, διαδικτυακά σεμινάρια και συνέδρια που σχετίζονται με την εξ αποστάσεως διδασκαλία και μάθηση.

Ακαδημαϊκή Ακεραιότητα:

- Αντιμετωπίστε τα προβλήματα ακαδημαϊκής ακεραιότητας και εκπαιδεύστε τους φοιτητές σχετικά με την ηθική συμπεριφορά και τη λογοκλοπή.
- Χρησιμοποιήστε εργαλεία ανίχνευσης λογοκλοπής, όταν χρειάζεται, για να διατηρήσετε τα ακαδημαϊκά πρότυπα.

Ευελιξία και προσαρμογή στην αλλαγή:

- Να είστε ευέλικτοι/ες και να προσαρμόζετε τη διδακτική σας προσέγγιση με βάση τα σχόλια των μαθητών και τις μεταβαλλόμενες συνθήκες.
- Αγκαλιάστε την καινοτομία και τις νέες τεχνολογίες για να βελτιώσετε τη μαθησιακή εμπειρία.

Αναστοχαστείτε και βελτιώστε:

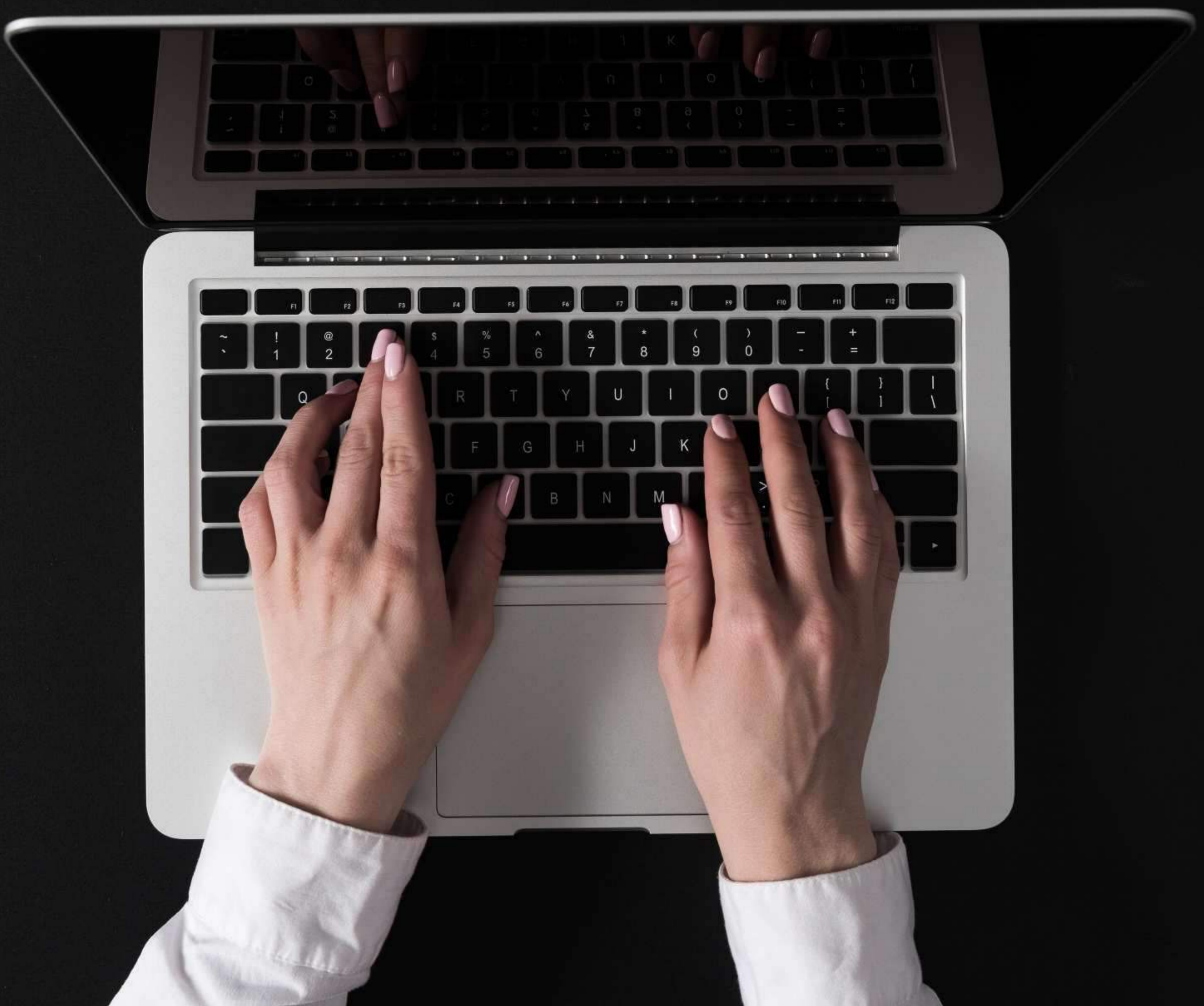
- Να αναστοχάζεστε τακτικά στις διδακτικές σας πρακτικές και να αναζητάτε σχόλια από τους φοιτητές για να εντοπίσετε τομείς βελτίωσης.
- Να ενημερώνετε και να βελτιώνετε συνεχώς το υλικό των μαθημάτων σας για να διασφαλίζετε τη συνάφεια και την αποτελεσματικότητα.

Συνεργασία:

- Συνεργαστείτε με άλλα μέλη ΔΕΠ που εμπλέκονται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση για να μοιραστείτε εμπειρίες, πόρους και βέλτιστες πρακτικές.
- Προωθείστε μια υποστηρικτική και συνεργατική κουλτούρα εντός της ακαδημαϊκής κοινότητας.

Ακολουθώντας αυτόν τον οδηγό και βελτιώνοντας συνεχώς τις στρατηγικές διδασκαλίας σας, μπορείτε να δημιουργήσετε μια θετική και εμπλουτισμένη μαθησιακή εμπειρία για τους φοιτητές σας εξ αποστάσεως. Να θυμάστε ότι η αποτελεσματική διαδικτυακή διδασκαλία απαιτεί αφοσίωση, προσαρμοστικότητα και δέσμευση να βοηθήσουμε τους φοιτητές να επιτύχουν στις ακαδημαϊκές τους επιδιώξεις.

ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΑ

Για επιτυχή διεξαγωγή και υποστήριξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, είναι σημαντικό να θυμάστε επίσης και να δώσετε έμφαση στα ακόλουθα:

Τεχνολογία και ψηφιακά εργαλεία. Επιλέξτε εργαλεία ανάλογα με τις ανάγκες και απαιτήσεις των φοιτητών σας αλλά και το διδακτικό σας στυλ, μέσα στα όρια που ορίζει το πρόγραμμα σπουδών και το μάθημά σας.

Επικοινωνία και αλληλεπίδραση. Καλλιεργήστε και ενισχύστε την αλληλεπίδραση των φοιτητών και την επικοινωνία μεταξύ τους, εστιάζοντας στις σχέσεις, στην εμπλοκή και τα αποτελέσματα της συμμετοχής τους. Προκαλέστε ευκαιρίες για αλληλεπίδραση θέτοντας ερωτήσεις ή θέματα για συζήτηση και ενεργοποιήστε τη συμμετοχή τους με τεχνικές διδασκαλίας που ταιριάζουν στις απαιτήσεις του μαθήματός σας (λ.χ. Think aloud, Brainstorming, Artful Thinking).

Συνεργασία. Ενισχύστε τη δημιουργία κοινότητας-ομάδας μεταξύ των φοιτητών μέσω συνεργατικών δραστηριοτήτων. Αξιοποιήστε στρατηγικές συνεργατικής μάθησης, όπως Think-Pair-Share, Brainstorming, Jigsaw, Role Playing, και χρησιμοποιήστε συνεργατικά εργαλεία και διαδικασίες συνεργατικής μάθησης, που υποστηρίζουν οι ψηφιακές πλατφόρμες που χρησιμοποιείτε στα εξ αποστάσεως μαθήματά σας.

Ανατροφοδότηση. Σε κάθε ευκαιρία να δίνετε έγκαιρη και κατανοητή ανατροφοδότηση με σκοπό να υποστηρίξετε, να καθοδηγήσετε και να διευρύνετε τον βαθμό εμπλοκής των φοιτητών σας στην εξ αποστάσεως μάθηση. Παρέχετε ανατροφοδότηση με εναλλακτικούς τρόπους επικοινωνίας (γραπτή, προφορική), διαφορετικές διαδρομές (αρχική, ενδιάμεση, τελική) και σε διάφορες ευκαιρίες με ανάλογη στοχοθεσία (ενθαρρυντική, σχολιασμός, διορθωτική).

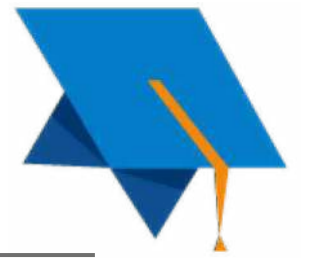

Άτομα με Αναπηρία. Σε περίπτωση που στο τμήμα συμμετέχει και κάποιος/α φοιτητής/τρια με αναπηρία, επικοινωνήστε νωρίτερα μαζί του/της, ώστε να διερευνήσετε πώς μπορείτε να παρέχετε την κατάλληλη υποστήριξη και να προγραμματίσετε το μάθημά σας καλύτερα. Για παράδειγμα, αν χρειαστεί να παρέχεται διερμηνεία στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα, ενημερωθείτε σχετικά, ώστε να συνεργαστείτε πιο αποτελεσματικά.

Ζητήματα GDPR και ασφαλούς χρήσης του διαδικτύου. Έχετε υπόψη σας τα ακόλουθα:

- Ενημερωθείτε από αξιόπιστες πηγές, κάνοντας συνδυαστική αναζήτηση και κριτική επιλογή των πληροφοριών που χρειάζεστε.
- Κάντε αναφορά στον διαδικτυακό τόπο από όπου αντλήσατε ή διαμοιραστήκατε υλικό.
- Φροντίστε οι σύνδεσμοι του διαδικτύου που διαμοιράζετε στο μάθημά σας να είναι ασφαλείς, ελεγμένοι και ενεργοί.
- Ακολουθήστε τους κανόνες ασφαλούς διαδικτύου
- Καθορίστε τους κανόνες για τη βιντεοσκόπηση του μαθήματος, τη χρήση κάμερας και τους κανόνες αποδεκτής συμπεριφοράς των συμμετεχόντων στο ψηφιακό περιβάλλον κατά την επικοινωνία τους
- Χρησιμοποιήστε μαθησιακούς πόρους με ανοιχτές άδειες υπό προϋποθέσεις για τα πνευματικά δικαιώματα (π.χ. Creative Commons), κάνοντας σχετικές αναφορές.

Τέλος, μην ξεχνάτε **να φροντίζετε τον εαυτό σας**, κάνοντας τις απαραίτητες διακοπές και διαλείμματα στην προετοιμασία σας και την υποστήριξη των φοιτητών. Ορίστε συγκεκριμένες μέρες και ώρες επικοινωνίας και διατηρήστε ισορροπία μεταξύ διδασκαλίας και προσωπικής/κοινωνικής ζωής.

ΠΗΓΕΣ

Εάν επιθυμείτε να εμβαθύνετε στη μελέτη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, μπορείτε να ανατρέξετε σε ποικίλες πηγές που παρέχουν πληροφορίες, έρευνες και οδηγούς σχετικά με το θέμα. Εδώ παραθέτουμε ενδεικτικά προτεινόμενες πηγές για περαιτέρω μελέτη:

Anderson, T. (2008). *The Theory and Practice of Online Learning*. 2nd edition. Athabasca University Press.

Bates, A.W. (2005). *Technology, e-Learning and Distance Education*. Routledge.

Bates, A.W. (2011). *Managing Technology in Higher Education: Strategies for Transforming Teaching and Learning*. Jossey-Bass.

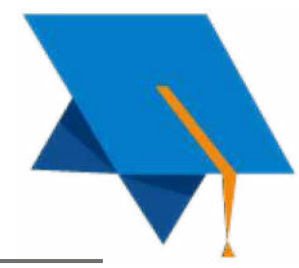
Bates, A.W. (2019). *Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning*. 2nd edition. Available at <https://pressbooks.bccampus.ca/teachinginadigitalagev3m/>

Briana M. Wyatt, B. M., Aburto, F., Howe, J.A. & Smith, A.P. (2023). Benefits and challenges of online teaching: Lessons and perspectives gained during the COVID-19 pandemic. *Natural Sciences Education*, 52(1). <https://doi.org/10.1002/nse2.20114>

Darby, F. (2019). How to Be a Better Online Teacher. *Chronicle of Higher Education*. Διαθέσιμο στο: <https://www.chronicle.com/article/how-to-be-a-better-online-teacher/>

Doukakis, S., Niari, M., Alexopoulos, E. & Sfyris, P. (2022). Online Learning, Students' Assessment and Educational Neuroscience. *Interactive Mobile Communication, Technologies and Learning*, 71-82, Springer

Doukakis, S., Sfyris, P., Niari, M. & Alexopoulos, E. Exploring educational practices in emergency remote teaching. The role of educational neuroscience. *2021 IEEE Global Engineering Education Conference (EDUCON)*, 1026-1034, doi: 10.1109/EDUCON46332.2021.9454143

ΠΗΓΕΣ

Hodges, C., Moore, S., Lockee, B. & Trust, T. (2020). The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning. *EDUCAUSE Review*. Διαθέσιμο στο: <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>

Kearsley, G & Shneiderman, B. (2000). *Online Education: Learning and Teaching in Cyberspace*. Wadsworth Thomson Learning.

Ko, S. & Rossen, S. (2017) *Teaching Online: A Practical Guide*. Routledge.

Laurillard, D. (2002). *Rethinking University Teaching: A conversational framework for the effective use of learning technologies* (2nd ed.). Taylor & Francis Group

Liu, L., Chen, L.T. & Pugh, K. (2021). Online Teaching and Learning under COVID-19: Challenges and Opportunities, *Computers in the Schools*, 38(4), 249-255, DOI: 10.1080/07380569.2021.1989244

Palloff, R.M. & Pratt, K. (2011). *The Excellent Online Instructor: Strategies for Professional Development*. Jossey-Bass.

Salmon, G. (2011). *E-Moderating: The Key to Teaching and Learning Online*. Routledge.

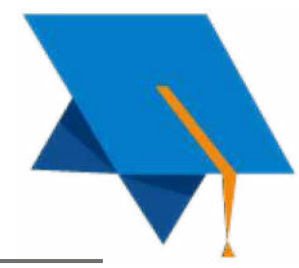
Simonson, M., Zvacek, S.M. & Smaldino, S. (2019). *Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education*, 7th edition. Information Age Publishing.

Thormann, J. & Zimmerman, I.K. (2012). *The Complete Step-by-Step Guide to Designing and Teaching Online Courses*. Teachers College Press.

UNESCO (2020). Distance learning solutions. Διαθέσιμο στο: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021). *Πρώτα βήματα με τη μικτή μάθηση: πώς λειτουργεί στην πράξη, πού και πώς συντελείται η μάθηση*. Διαθέσιμο στο <https://school-education.ec.europa.eu/el/insights/tutorials/prota-bimata-me-ti-mikti-mathisi-pos-leitoyrgei-stin-praxi-poy-kai-pos>

Λιοναράκης, Α., Νιάρη, Μ., Αποστολίδου, Α. Χαρτοφύλακα, Τ. (2019). Προς ένα ενισχυμένο σύστημα ακαδημαϊκής υποστήριξης φοιτητών: Η περίπτωση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. *International Journal of Educational Innovation*, 1, 49-59.

ΠΗΓΕΣ

Οργανισμοί και Ινστιτούτα:

Online Learning Consortium (OLC): Οργανισμός που παρέχει πληροφορίες, προτάσεις και έρευνες για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Επίσης, παρέχει πόρους για εκπαιδευτικούς και ερευνητές.

Educause: Ένας οργανισμός που επικεντρώνεται στην τεχνολογία και την εκπαίδευση. Διαθέτει άρθρα, έρευνες και οδηγούς σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

- ΚΕ.ΔΙ.ΜΑ. Ιονίου Πανεπιστημίου ●

ΟΔΗΓΟΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

2023